

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДОПОМІЖНИХ РЕПРОДУКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Ганіч Дар'я Олександрівна

Студентка 4 курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежвець А.М.

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового і господарського права факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

За даними Української асоціації репродуктологів, у 2008 р. в Україні було зареєстровано понад 1,9 млн безплідних жінок [4]. На думку фахівців, поширеність безплідності в Україні загрожує нації прямими репродуктивними втратами. З приводу застосування допоміжних репродуктивних технологій дискутують вчені-юристи (щодо юридичної природи та правових наслідків).

А засоби масової інформації, в свою чергу, звертають увагу на морально-етичні та фінансові аспекти питання. Митрополит Смоленський і Калінінградський Кирило сказав: «... Метод IVF не може бути схвалений церквою тому, що відбувається заготовлення багатьох ембріонів, низький рівень приживлення в матці, загибель «надлишку» ембріонів рівносильна смерті людини, з моменту зачаття ембріон є носієм людської гідності у всій повноті, метод IVF дає життя одній людині за рахунок життя кількох братів і сестер»[5].

Цивільний кодекс України встановлює, що повнолітні жінка або чоловік мають право за медичними показаннями на проведення щодо них лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій згідно з порядком та умовами, встановленими законодавством [2, ст. 281]. Допоміжні репродуктивні технології - це методики лікування безпліддя, за яких маніпуляції з репродуктивними клітинами, окремі або всі етапи підготовки репродуктивних клітин, процеси запліднення і розвитку ембріонів до переносу їх у матку реципієнтки здійснюються в умовах *in vitro* (запліднення у пробірці) [3]. Треба зауважити, що допоміжні репродуктивні технології здійснюються виключно в акредитованих закладах охорони здоров'я. Причому процедури здійснюються спеціалістами, які володіють необхідними професійними навичками. В свою

чергу, пацієнти можуть вільно вибрати заклад охорони здоров'я для застосування допоміжних репродуктивних технологій. Як правило, вони можуть звертатися для проведення лікування безпосередньо, без направлення.

Проблематику питань застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні відносять до сімейного законодавства. Значення репродуктивної медицини полягає в тому, що народжена дитина походить від своїх генетичних батьків, їй видається свідоцтво про народження, в якому зазначені імена цих батьків. Застосування допоміжних репродуктивних технологій стало досить поширеним явищем, у зв'язку з чим до Сімейного кодексу України були внесені зміни законом України № 524-V «Про внесення змін до Сімейного та Цивільного кодексів України». Стаття 123 Кодексу визначає, що у разі народження дружиною дитини, зачатої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, здійснених за письмовою згодою її чоловіка, він записується батьком дитини. У разі перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого подружжям в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, батьками дитини є подружжя. Також подружжя визнається батьками дитини, народженої дружиною після перенесення в її організм ембріона людини, зачатого її чоловіком та іншою жінкою в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій [1].

Іноді в практиці застосування допоміжних репродуктивних технологій використовується процедура перенесення в організм дружини ембріона людини, зачатого дружиною та іншим чоловіком (донором сперми). Тому питання визначення батьківства у випадку штучного запліднення із залученням донорської сперми потребує законодавчого врегулювання.

Характерна особливість застосування допоміжних репродуктивних технологій полягає в тому, що не просто застосувати таку процедуру лише за своїм бажанням. Згідно статті 48 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» встановлюються певні умови проведення такої процедури. Необхідні медичні показання, наявність письмової згоди подружжя, забезпечення анонімності донора, збереження лікарської таємниці.

Для реєстрації народження дитини до органів РАЦСу пред'являються певні документи. У разі народження дитини жінкою, якій в організм було перенесено ембріон людини, зачатий подружжям в результаті застосування допоміжних технологій, реєстрація народження проводиться за більш складною процедурою. Потребується заява подружжя, яке дало згоду на таке перенесення. У такому випадку одночасно з документом, що підтверджує факт народження дитини цією жінкою, подається засвідчена нотаріусом її письмова згода на запис подружжя батьками дитини. При цьому в графі «Для відміток» робиться відповідний запис: матір'ю дитини згідно з медичним свідоцтвом про народження форми № 103/о є громадянка (прізвище, власне ім'я, по батькові).

В Україні існує Асоціація репродуктивної медицини, яка опікується проблемами законодавчого врегулювання питання сурогатного материнства, захистом прав дітей, безплідних жінок, які через негативне ставлення до цього питання в суспільстві не можуть активно, на широкий загаль відстоювати свої позиції щодо свого природного права бути матір'ю. На розгляд Верховної Ради України неодноразово надходили законопроекти з приводу застосування допоміжних репродуктивних технологій. Українська асоціація бере активну участь у розробці цих законопроектів шляхом внесення своїх пропозицій. А прогалин з приводу врегулювання допоміжних репродуктивних технологій існує безліч. І велика частина викликає неоднозначну реакцію з боку всього суспільства. Шляхом внесення доповнень у Цивільний та Сімейний кодекс України або прийняттям окремого закону, в якому б усі питання вирішувалися у відповідності з існуючими міжнародними стандартами, можна уникнути більшості однотипних питань і суперечностей. Не дивлячись на значні медичні досягнення в галузі допоміжних репродуктивних технологій, існує перелік юридичних та правових проблем, які потребують законодавчого врегулювання.

Зокрема:

1. Необхідно встановити мінімальний та максимальний вік, яким обмежується можливість застосування допоміжних репродуктивних технологій (в Україні є практика виношування дитини 66-річною жінкою).
2. Здійснити законодавче врегулювання материнства та батьківства

гомосексуальних пар, материнство матері-одиначки, репродукцію після смерті.

3. Забезпечити реальну доступність методик допоміжних репродуктивних технологій, гарантій захисту репродуктивних прав громадян.

4. Розкрити та деталізувати на законодавчому рівні проблеми правового статусу донорів в репродукції.

Можна допустити, що допоміжні репродуктивні технології в Україні будуть розвиватися незалежно від думок церкви або суспільства. Якщо саме ці технології зможуть зробити «чудо» для головної одиниці суспільства – сім'ї, то, на нашу думку, вони мають право на існування.

Список використаних джерел

1. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, N 21-22, ст.135

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, NN 40-44, ст.356

3. Міністерство охорони здоров'я України «Про затвердження Інструкції про порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій» від 23.12.2008 N 771.

4. Юзько О. М. Сучасний стан репродуктивної медицини в Україні та роль Української асоціації репродуктивної медицини в її розвитку / О. М. Юзько // Матеріали науч.-практ. конф., Донецьк, 2–5 лютого 2009. — Донецьк, 2009. — С. 9-10.

5. «Комсомольська правда в Україні», 2.06.2002 року.